PRACTICA ȚĂRILOR EUROPENE ÎN GESTIONAREA CRIZELOR DIN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII

Tatiana TOFAN[50]
Natalia CATANOI[51]

Rezumat: *Crizele, fie ele de natură sanitară, economică sau socială, au un impact semnificativ asupra sistemelor de sănătate din întreaga lume. Practica țărilor europene în gestionarea crizelor din domeniul sănătății poate varia considerabil în funcție de sistemul lor de sănătate, resursele disponibile, nivelul de dezvoltare economică și culturală, precum și de gradul de coordonare între autoritățile centrale și cele locale. Deoarece crizele de sănătate pot avea consecințe pe termen lung asupra sistemelor de sănătate și a societății în ansamblu, este important de identificat și corectat problemele în stadii incipiente a domeniilor vulnerabile în cadrul sistemului de sănătate, aceasta este un pas crucial în direcția îmbunătățirii asistenței medicale și a asigurării unui sistem de sănătate mai rezistent și mai eficient în fața schimbărilor și provocărilor. Această abordare este crucială pentru înțelegerea impactului crizei asupra furnizării de îngrijiri medicale și pentru identificarea modalităților de îmbunătățire a rezilienței și eficacității sistemului de sănătate în fața provocărilor viitoare.*

Cuvinte cheie: management, criză, manager, abordare sistemică a crizei.

EUROPEAN COUNTRIES' PRACTICE IN CRISIS MANAGEMENT IN THE HEALTH SECTOR

Abstract: *Crises, whether health, economic or social, have a significant impact on health systems around the world. European countries' practice in managing health crises can vary considerably depending on their health system, available resources, level of economic and cultural development, and the degree of coordination between central and local authorities. As health crises can have long-term consequences for health systems and society as a whole, it is important to identify and correct pro-*

[50] Doctor în economie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, tatianatofan@yahoo.com

[51] Doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova, natalia.catanoi@usmf.md

blems in vulnerable areas within the health system at an early stage, which is a crucial step towards improving healthcare and ensuring a more resilient and efficient health system in the face of change and challenges. This approach is crucial for understanding the impact of the crisis on health care delivery and for identifying ways to improve the resilience and effectiveness of the health system in the face of future challenges.

Keywords: *management, crisis, manager, systemic approach to the crisis.*

Introducere

În ultima perioadă, constatatăm o creştere a numărului situaţiilor de criză produse atât la nivel naţional, cât şi global. Problematica crizelor şi gestionarea acestora a fost şi este intens studiată de numeroşi specialişti şi analişti şi constituie o preocupare majoră atât pentru statele direct implicate, cât şi pentru diversele puteri şi organizaţii regionale şi internaţionale [1].

În literatura de specialitate întâlnim mai multe definiții ale crizei, însă majoritatea acestor definiții se axează pe faptul că ele induc o stare de anormalitate acolo unde ele apar. Sintetizând caracteristicile unei crize observăm că ea beneficiază de o izbucnire instantanee, declanşându-se fără avertizare; debutează urmărind instaurarea stării de confuzie; facilitează instalarea climatului de insecuritate, generează stări de panică [5].

Crizele apar brusc, având un element de surpriză, dar și de inpredictibilitate. Daunele produse de criză pot include pierderi financiare prin scăderea productivității, pierderi de vieți omenești (situația de criză din primăvara anului 2020, provocată de pandemia Covid 19), pierderi structurale sau de propietăți, pierderi reputaționale sau distrugeri ale mediului, impactul asupra sistemelor de sănătate, precum și impact social și psihologic, etc.

Deoarece crizele de sănătate pot avea consecințe pe termen lung asupra sistemelor de sănătate și a societății în ansamblu, specialiștii recomandă identificarea și corectarea problemelor în stadii incipiente a domeniilor vulnerabile în cadrul sistemului de sănătate, aceasta este un pas crucial în direcția îmbunătățirii asistenței medicale și a asigurării unui sistem de sănătate mai rezistent și mai eficient în fața schimbărilor și provocărilor [7].

Transpunând aceste considerente teoretice referitor la practica țărilor europene în gestionarea crizelor din domeniul sănătății, ea poate poate varia în funcție de mai mulți factori, inclusiv de specificul sistemului lor de să-

nătate, resursele disponibile, nivelul de dezvoltare economică și culturală, precum și de gradul de coordonare între autoritățile centrale și cele locale.

Metode de cercetare

La elaborarea articolului, autorii au studiat un șir de surse teoretice și practice. Printre metodele de cercetare utilizate figurează analiza și sinteza literaturii de specialitate în domeniul gestionării crizei din domeniul sănătății, practica țărilor europene.

Rezoltate și discuții

În literatura de specialitate întâlnim mai multe exemple a diferitor țări referitor la gestionerea crizelor sanitare. Practica țărilor europene în gestionarea crizelor din domeniul sănătății reflectă angajamentul față de pregătirea și răspunsul la situații de urgență în scopul protejării sănătății publice și a bunăstării populației [4].

Gestionarea crizelor și a situațiilor de urgență este o abilitate și o tehnică importantă cre este studiată tot mai des ultimii ani. Inovația bazată pe datele statistice au dus la implementarea deciziilor strategice luate în timpul crizei și a ajutat la o gestionare mai bună și mai echilibrată a resurselor.

Este de menţionat că, managementul anticriză a devenit un termen dintre cele mai des folosite şi în vocabularul oamenilor de afaceri și din Republica Moldova iar definița dată de grupul de autori din cadrul Academiei de Administrare Publică „în plan naţional, managementul anticriză cuprinde ansamblul de măsuri şi acţiuni stabilite de Guvern, ministere, primării şi alte instituţii ale statului în vederea garantării securităţii naţionale şi a stării de normalitate socială, politică, militară, economică, religioasă, ecologică, educaţională, informaţională etc.” [5]. Această definiţie este prezentată din punctul de vedere a administraţiei publice.

În pofida cercetărilor autorilor străini şi autohtoni, domeniul gestionării anticriză mai are rezerve la capitolul teoretic şi metodologic. Managementul anticriză trebuie să aibă planul exact care ar reduce la minim influenţa factorilor negativi asupra sistemului economic şi organizaţional al instituțiilor. Managementului anticriză constă în următoarele [8]:

- criza poate fi anticipată, aşteptată şi provocată;
- criza în anumită măsură poate fi accelerată;

- la apariţia crizei este necesar a pregăti instrumentele manageriale

care ar reduce riscul influenţei acestui flagel;

- criza poate fi atenuată;

- procesul de gestiune în condiţiile crizei necesită cunoştinţe speciale, experienţă şi artă;

- gestiunea activităţilor de ieşire din criză pot contribui la reducerea consecinţelor negative ce pot apărea în perioada crizei.

Gestionarea crizelor în sănătate necesită o abordare interdisciplinară și o cooperare strânsă între diferitele agenții și organizații implicate, precum și implicarea comunității și a persoanelor afectate. O planificare solidă, pregătire adecvată și coordonare eficientă sunt cheia pentru gestionarea cu succes a crizelor în sănătate. Elaborarea și implementarea adecvată a strategiilor anticriză în domeniul sănătății și a planurilor de acțiune de răspuns la criză sunt esențiale pentru asigurarea unei pregătiri adecvate și pentru limitarea impactului negativ al crizelor [2].

Sistemul de sănătate: Diferitele țări europene au sisteme de sănătate diferite, care pot fi fie predominant publice, fie predominant private, sau o combinație între acestea. Modul în care sunt organizate și finanțate serviciile de sănătate poate influența modul în care sunt gestionate crizele de sănătate.

Resursele disponibile: Resursele financiare, umane și materiale disponibile într-o țară pot influența capacitatea acesteia de a gestiona crizele în sănătate. Țările cu resurse mai limitate pot întâmpina mai multe dificultăți în răspunsul la crize, în timp ce cele cu resurse mai bogate pot investi mai mult în pregătire și în răspunsuri rapide.

Nivelul de dezvoltare economică și culturală: Nivelul de dezvoltare economică și culturală poate influența accesul la servicii de sănătate, nivelul de pregătire în fața crizelor și capacitatea de adaptare la schimbări. Țările mai dezvoltate au sisteme de sănătate mai robuste și o capacitate mai mare de a face față crizelor.

Coordonarea între autoritățile centrale și locale: Gradul de coordonare și colaborare între autoritățile centrale și cele locale poate influența eficacitatea răspunsului la crize. O coordonare eficientă și o comunicare bună între diferitele niveluri de guvernare pot asigura distribuirea eficientă a resurselor și implementarea măsurilor necesare[3].

Practica țărilor europene în gestionarea crizelor din domeniul sănătății

reflectă un angajament puternic față de pregătirea și răspunsul la situații de urgență, având ca scop principal protejarea sănătății publice și a bunăstării populației. Acest angajament se manifestă printr-o serie de măsuri și strategii specifice care sunt implementate la nivel național și european.

Colaborare și coordonare internațională: Țările europene colaborează îndeaproape prin intermediul organismelor internaționale, cum ar fi Organizația Mondială a Sănătății (OMS) și Centrul European de Prevenire și Control al Bolilor (ECDC). Aceste organisme facilitează schimbul de informații, resurse și bune practici între state, contribuind la un răspuns coordonat și eficient în fața crizelor sanitare [6].

Sisteme naționale de sănătate robuste: Majoritatea țărilor europene investesc în consolidarea sistemelor lor naționale de sănătate, asigurându-se că au infrastructura necesară pentru a face față unui număr mare de pacienți în caz de urgență. Acest lucru include modernizarea spitalelor, asigurarea de echipamente medicale adecvate și formarea continuă a personalului medical.

Planuri de urgență și simulări: Statele membre ale Uniunii Europene dezvoltă și actualizează constant planurile de urgență pentru diverse scenarii, de la epidemii și pandemii la dezastre naturale și atacuri teroriste. Aceste planuri sunt testate prin simulări și exerciții periodice, pentru a identifica și remedia punctele slabe.

Rezerve strategice: Multe țări europene mențin rezerve strategice de medicamente, echipamente de protecție personală și alte materiale esențiale. Aceste rezerve sunt destinate utilizării rapide în caz de criză, pentru a preveni penuriile și a asigura continuitatea asistenței medicale.

Infrastructura digitală și telemedicina: Investițiile în tehnologia digitală și telemedicină au crescut semnificativ, facilitând monitorizarea la distanță a pacienților și reducând povara asupra sistemelor de sănătate. Aceasta include, de asemenea, utilizarea datelor pentru a anticipa și gestiona focarele de boli.

Comunicare publică eficientă: Țările europene pun un accent deosebit pe comunicarea transparentă și eficientă cu publicul în timpul crizelor sanitare. Informarea corectă a cetățenilor despre riscuri și măsurile de protecție este crucială pentru menținerea încrederii și cooperării publice [8].

Colaborare public-privat: Parteneriatele între sectorul public și cel

privat sunt esențiale pentru asigurarea resurselor necesare în timpul crizelor. Aceste colaborări pot include producția rapidă de vaccinuri, medicamente și echipamente medicale, precum și distribuția acestora.

Aceste practici demonstrează angajamentul Europei față de o abordare comprehensivă și coordonată a gestionării crizelor de sănătate, punând accent pe prevenție, pregătire și răspuns rapid pentru a proteja sănătatea și bunăstarea populației.

Pregătirea adecvată înainte de apariția unei crize în sănătate este esențială pentru gestionarea cu succes a acesteia, iar țările europene au demonstrat practici exacte de intție și pregătire. Aceste elemente subliniază importanța unei pregătiri riguroase și cuprinzătoare pentru a asigura un răspuns rapid și eficient la crizele din domeniul sănătății, protejând astfel atât lucrătorii din domeniu, cât și întreaga populație.

Reziliența sistemului de sănătate: Pregătirea înseamnă că sistemul de sănătate este mai rezistent la crize și poate face față mai eficient la situații neprevăzute. Aceasta înseamnă că resursele, protocoalele și personalul pot fi mobilizate rapid și eficient.

O pregătire adecvată poate reduce impactul negativ al unei crize asupra sănătății publice, economiei și societății în general. Acest lucru poate fi realizat prin identificarea și abordarea promptă a amenințărilor și a riscurilor.

Protecția lucrătorilor din domeniul sănătății: Personalul medical și lucrătorii din domeniul sănătății sunt în prima linie a unei crize în sănătate și sunt expuși la riscuri semnificative. Prin pregătire, aceștia pot fi echipați cu cunoștințele, echipamentul și suportul necesar pentru a-și desfășura activitatea în condiții de siguranță.

Încrederea publicului: Atunci când publicul are încredere că autoritățile și sistemul de sănătate sunt pregătite să facă față unei crize, nivelul de panică și anxietate poate fi redus. Comunicarea deschisă și transparentă despre pregătirea și capacitățile sistemului de sănătate poate consolida încrederea publicului în timpul unei crize.

Aceste elemente subliniază importanța unei pregătiri riguroase și cuprinzătoare pentru a asigura un răspuns rapid și eficient la crizele din domeniul sănătății, protejând astfel atât lucrătorii din domeniu, cât și întreaga populație [10].

Când apar crizele, este esențial să fie lideri care să rămână calmi sub

presiune, să caute contribuții de la alții și să aibă o mare conștientizare a situației. Problema cu identificarea unor lideri buni pentru managementul crizelor este că nu știi cum va reacționa un lider până când apare o criză. Principala provocare pentru gestionarea eficientă a crizelor a fost identificată de organizații internaționale ca fiind eficiența conducerii și a procesului decizional. Pentru a ajuta liderii să devină pregătiți pentru criză ar trebui elaborarea unui Plan de Management al Crizei (PMC). Acesta cuprinde o lista completă de proceduri care trebuie aplicate în toate sectoarele asupra cărora ar putea acționa efectele diferitelor crize și modificarea stilurilor de conducere. Identificarea potențialelor amenințări și riscuri pentru sănătate reprezintă un prim pas crucial în gestionarea crizelor în sănătate. Pentru a realiza acest lucru în mod eficient, sunt necesare următoarele elemente esențiale [9]:

Echipa pregătită: O echipă pregătită și bine coordonată este esențială pentru a identifica rapid amenințările și riscurile pentru sănătate. Această echipă ar trebui să includă profesioniști din domeniul sănătății publice, epidemiologi, medici, cercetători și alți experți relevanți.

Colaborare instituțională: Cooperarea și colaborarea între diferitele instituții și agenții guvernamentale responsabile de sănătate sunt esențiale pentru a asigura o abordare integrată și coordonată în identificarea și gestionarea amenințărilor pentru sănătate.

Colaborare internațională: Întrucât multe amenințări pentru sănătate pot traversa frontierele și pot avea impact global, colaborarea internațională este esențială. Aceasta implică schimbul de informații, experiențe și resurse între diferite țări și organizații internaționale.

Colaborare cu Organizația Mondială a Sănătății (OMS): OMS are un rol central în coordonarea eforturilor internaționale pentru gestionarea crizelor în sănătate. Colaborarea cu OMS poate oferi acces la expertiză, resurse și sprijin suplimentar în identificarea și gestionarea amenințărilor pentru sănătate [11].

Prin integrarea acestor elemente, identificarea potențialelor amenințări și riscuri pentru sănătate devine mult mai eficientă, permițând o gestionare proactivă și coordonată a crizelor de sănătate. Acest lucru nu doar îmbunătățește răspunsul imediat la criză, dar și contribuie la prevenirea și minimizarea impactului viitoarelor amenințări asupra sănătății publice.

În **concluzie** notăm că elaborarea și implementarea adecvată a strate-

giilor de anticriză și a planurilor de acțiune de răspuns la criză sunt esențiale pentru protejarea reputației, a activelor și a intereselor părților interesate în domeniul sănătății. Prin anticiparea și gestionarea eficientă a crizelor, instituțiile pot demonstra angajamentul față de bunăstarea comunității și pot consolida încrederea în capacitatea lor de a face față provocărilor.

Referințe bibliografice:

1. Efstathiou P. Crisis management in the Health Sector; Qualities and characteristics of health crisis managers. Int. J. Caring Sci. 2014;2:105–107.
2. Levandovschi V. Aspecte informaționale de dirijare a proceselor anticriză. Teza de doctor în economie. Chișinău: ASEM, 2015, 143p.
3. Economou M, et al. Major depression in the era of economic crisis: a replication of a cross-sectional study across Greece. Journal of Affective Disorders. 2012;145(3):308–14.
4. Ghiba Mădălina-Daniela. Rolul Uniunii Europene în gestionarea crizelor în spațiul European. – Buletinul Universității Naționale de Apărare «Carol I», iunie 2018
5. Christophe R. D. Gérer et décider en situation de crise. Ediția a II-a, Dunod, 2003, 264 p.
6. Declarația cu privire la criza provocată de pandemia COVID19 și modul în care noi, ca națiune, putem răspunde colectiv acestei pandemii. International Labour Organization. Martie 2020, 8p.
7. Wollmann H. Marcou G. The provision of public services in Europe. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010, 266 p.
8. https://www.researchgate.net/publication/232958752
9. Eţco C. Management în sistemul de sănătate, Chișinău: Epigraf S.R.L., (F.E.-P. "Tipogr. Centrală"), 2006, 864 p.
10. Xu K, Soucat A, Kutzin J, et al.. New perspectives on global health spending for universal health coverage. Geneva: World Health Organization, 2017.
11. World Health Organization. Regional Office for Europe. ([2019]). Accountability as a driver of health equity. World Health Organization. Regional Office for Europe.